Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (åttonde avdelningen)

den 27 april 2023*

”Begäran om förhandsavgörande – Konsumentskydd – Direktiv 93/13/EEG – Oskäliga avtalsvillkor i konsumentavtal – Artiklarna 6 och 7 – Låneavtal uttryckta i utländsk valuta – Rättsliga följder av att ett låneavtal förklaras ogiltigt på grund av att ett villkor i avtalet är oskäligt – Avtalsvillkor som innebär att konsumenten ska bära valutarisken”

I mål C-705/21,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Győri Ítélőtábla (Regionala appellationsdomstolen i Győr, Ungern) genom beslut av den 10 november 2021, som inkom till EU-domstolen den 23 november 2021, i målet

MJ

mot

AxFina Hungary Zrt.,

meddelar

DOMSTOLEN (åttonde avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden M. Safjan samt domarna N. Piçarra och N. Jääskinen (referent),

generaladvokat: J. Kokott,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

– MJ, genom L. Marczingós, ügyvéd,

– AxFina Hungary Zrt., genom T.L. Horváth, ügyvéd,

– Ungerns regering, av M.Z. Fehér och K. Szíjjártó, båda i egenskap av ombud,

* Rättegångsspråk: ungerska.

– Europeiska kommissionen, genom N. Ruiz García och Zs. Teleki, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artiklarna 6.1 och 7.1 i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal (EGT L 95, 1993, s. 29; svensk specialutgåva, område 15, volym 12, s. 169).

2 Begäran har framställts i ett mål mellan MJ och AxFina Hungary Zrt. (nedan kallat AxFina) angående de juridiska följderna av att ett låneavtal uttryckt i utländsk valuta, vars lånebelopp ska återbetalas i inhemsk valuta, har förklarats vara ogiltigt på grund av att ett villkor i detta avtal som innebär att konsumenten bär valutarisken har ansetts vara oskäligt.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

3 Artikel 6.1 i direktiv 93/13 har följande lydelse:

”Medlemsstaterna skall föreskriva att oskäliga villkor som används i avtal som en näringsidkare sluter med en konsument inte är, på sätt som närmare stadgas i deras nationella rätt, bindande för konsumenten och att avtalet skall förbli bindande för parterna på samma grunder, om det kan bestå utan de oskäliga villkoren.”

4 I artikel 7.1 i detta direktiv föreskrivs följande:

”Medlemsstaterna skall se till att det i konsumenternas och konkurrenternas intresse finns lämpliga och effektiva medel för att hindra fortsatt användning av oskäliga villkor i avtal som näringsidkare sluter med konsumenter.”

Ungersk rätt

5 I 231 § punkt 1 Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (lag nr IV från år 1959 om införande av civillagen) i den lydelse som är tillämplig i det nationella målet (nedan kallad civillagen) stadgades att en penningskuld skulle betalas i den officiella valutan på platsen där betalningsförpliktelsen skulle fullgöras, såvida inget annat överenskommits.

6 Av 232 § punkterna 1 och 2 civillagen framgår att ränta ska utgå enligt en räntesats motsvarande centralbankens referensränta, såvida inget annat föreskrivs i lag.

7 Enligt 237 punkt 1 civillagen gäller att den situation som förelåg före ingåendet av ett avtal ska återställas, om avtalet är ogiltigt.

8 I 237 § punkt 2 civillagen föreskrivs att domstolen, om det inte är möjligt att återställa den situation som förelåg före ingåendet av avtalet, kan förklara att avtalet ska fortsätta att tillämpas fram till dess att den meddelat dom. Enligt denna bestämmelse kan ett ogiltigt avtal förklaras vara giltigt, om det är möjligt att undanröja orsaken till ogiltigheten. I sådana fall ska det förordnas om att en ej fullgjord prestation ska återbäras, i förekommande fall utan motprestation.

9 Till följd av bestämmelserna i az egyes fogyasztói kölcsönszerződések devizanemének módosulásával és a kamatszabályokkal kapcsolatos kérdések rendezéséről szóló 2014. évi LXXVII. törvény (lag nr LXXVII från år 2014 om reglering av frågor avseende ändring av den valuta som vissa låneavtal är uttryckta i och avseende bestämmelser om ränta) ska låneavtal uttryckta i utländsk valuta ändras med framtida verkan från och med den 1 februari 2015. Den ungerska lagstiftaren har i denna lag föreskrivit att obetalda fordringar, som var uttryckta i utländsk valuta vid ett i lagen angivet datum, skulle omvandlas till fordringar uttryckta i den inhemska valutan, och angett kriterier som ska tillämpas för att bestämma den tillämpliga räntesatsen för avtalen i fråga.

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

10 Den 13 februari 2008 ingick klaganden i det nationella målet ett låneavtal och ett optionsavtal med AxFinas rättsliga föregångare för att köpa ett fordon. Det faktiska lånebeloppet uppgick till 2 830 000 ungerska forinter (HUF) (cirka 7 126 euro), med en återbetalningstid på 120 månader. Ett belopp på 920 862 HUF (cirka 2 319 euro) skulle betalas i ränta för hela denna period.

11 I avtalet föreskrevs ett lån uttryckt i schweiziska franc (CHF) som skulle återbetalas i ungerska forinter. Fluktuationer i växelkursen mellan den ungerska forinten och den schweiziska francen påverkade återbetalningsskyldigheten för klaganden i det nationella målet, som fortsatte att göra månatliga avbetalningar fram till augusti 2015.

12 Győri Ítélőtábla (Regionala appellationsdomstolen i Győr, Ungern), som är den hänskjutande domstolen, ogiltigförklarade avtalet på grund av att det villkor i avtalet som innebar att konsumenten skulle bära valutarisken var oskäligt.

13 Det framgår dessutom av beslutet om hänskjutande att det aktuella låneavtalet även var ogiltigt, enligt den tillämpliga ungerska lagstiftningen, på grund av villkoret i detta avtal att köpkursen skulle tillämpas vid utbetalningen av lånebeloppet, medan säljkursen, eller en annan omräkningskurs av ett annat slag än den som fastställdes vid utbetalningen av lånebeloppet, skulle tillämpas på återbetalningen av lånet.

14 Efter det att den hänskjutande domstolen hade ogiltigförklarat avtalet, fortsatte förfarandet vid domstolen i första instans, Szombathelyi Törvényszék (Domstolen i Szombathely, Ungern), angående de rättsliga följderna av denna ogiltigförklaring.

15 Efter ett överklagande anhängiggjordes målet på nytt vid den hänskjutande domstolen.

16 Den sistnämnda domstolen anser att det aktuella låneavtalet inte kan bestå utan det oskäliga villkor som avses i punkt 12 ovan.

17 När det gäller rättsverkningarna av ogiltigförklaringen av avtalet har den hänskjutande domstolen påpekat att ungersk rättspraxis till största delen följer den ståndpunkt som det rådgivande organet vid Kúria (Högsta domstolen, Ungern) intagit i sitt yttrande av den 19 juni 2019, vilket inte är formellt bindande.

18 Enligt detta yttrande är den enda rättsföljd som kan tillämpas när ett låneavtal innehåller ett oskäligt villkor som innebär att konsumenten ska bära valutarisken en ”giltighetsförklaring” enligt ungersk rätt.

19 Den hänskjutande domstolen har förklarat att det endast är när det är omöjligt att undanröja orsaken till att ett avtal är ogiltigt som den domstol vid vilken talan väckts kan förklara att avtalet tillfälligt ska tillämpas fram till den dag då den meddelar sitt avgörande, då avtalet med nödvändighet kommer att upphöra att gälla. I detta sammanhang innebär undanröjandet av orsaken till ogiltigheten för konsumentens del att den valutarisk som följer av det oskäliga villkoret i fråga helt eller delvis undanröjs (genom att en domstol ändrar lånevalutan till ungerska forinter respektive fastställer en övre gräns för valutarisken), genom en faktisk ändring av innehållet i samma avtal. Ingen av parterna ges därför en oproportionerlig ekonomisk fördel.

20 Den hänskjutande domstolen vill emellertid få klarhet i huruvida ett sådant synsätt, med beaktande av bland annat EU-domstolens praxis avseende tolkningen av artiklarna 6 och 7 i direktiv 93/13, är förenligt med detta direktiv.

21 Den hänskjutande domstolen vill även få klarhet i huruvida nationella domstolar har möjlighet att giltigförklara ett låneavtal som innehåller ett oskäligt villkor som innebär att konsumenten ska bära valutarisken samtidigt som den ersätter detta oskäliga villkor med bestämmelserna i civillagen om den valuta i vilken lånet ska återbetalas, om betalning av ränta i avtalsförhållanden och om fastställande av räntesatsen.

22 Mot denna bakgrund beslutade Győri Ítélőtábla (Regionala appellationsdomstolen i Győr) att vilandeförklara målet och ställa följande fråga till EU-domstolen:

”1) Utgör artiklarna 6.1 och 7.1 i [direktiv 93/13] hinder för en tolkning av nationell rätt, enligt vilken de rättsliga följderna av en ogiltigförklaring på grund av ett oskäligt villkor i ett konsumentavtal, om det oskäliga villkoret avser avtalets huvudprestation och (låne)avtalet därför inte kan bestå utan det villkor som anses oskäligt, utgörs av att den nationella domstolen efter det att den ogiltigförklarat avtalet i sin helhet – vilket innebär att själva avtalet i sin helhet inte kan bestå och ha rättsverkningar som är bindande för konsumenten –
   a) slår fast att avtalet är giltigt samtidigt som den ersätter bokföringsvalutan för det beviljade lånet, som utgör avtalets huvudprestation, med ungerska forinter och ersätter det belopp som har uttryckts i bokföringsvalutan med det belopp i forinter som konsumenten faktiskt har erhållit från långivaren, samt fastställer låneräntan på det sålunda fastställda kapitalbeloppet på ett annat sätt än de sätt som anges i det ogiltigförklarade avtalet, vilket innebär att den ’initiala’ räntesatsen när avtalet ingås motsvarar referensräntan (BUBOR) på interbankmarknaden i forinter i Budapest, jämte den räntemarginal som fastställts i det ursprungliga avtalet (uttryckt i utländsk valuta),
   b) slår fast att avtalet är giltigt samtidigt som den fastställer en övre gräns för omräkningskursen mellan den utländska valutan och ungerska forinter, det vill säga minskar den valutarisk som konsumenten faktiskt har påtagit sig och som bygger på det oskäliga villkoret i avtalet till en nivå som domstolen anser rimlig och som det kan anses

att konsumenten skulle ha kunnat förutse när avtalet ingicks, och låter den räntesats som fastställts i avtalet vara oförändrad fram till den tidpunkt då valutan ändras till forinter enligt de tvingande bestämmelserna i en senare lag?

2) Har det betydelse för svaret på fråga 1 att den giltigförklaring som görs enligt ungersk lag
   a) antingen sker under sådana omständigheter där det fortfarande finns ett avtal mellan parterna, det vill säga där upprätthållandet av avtalet syftar till att göra det möjligt att låta rättsförhållandet mellan parterna bestå i framtiden genom en retroaktiv korrigering av de villkor som anses oskäliga – samtidigt som de prestationer som dittills skett räknas om genom de ändrade villkoren – och därmed även till att skydda konsumenten mot de särskilt negativa konsekvenser som en skyldighet att omedelbart betala tillbaka hela beloppet skulle få,
   b) eller sker under sådana omständigheter där det inte längre finns något avtal mellan parterna som ska prövas i tvisten rörande ett oskäligt avtalsvillkor – på grund av att avtalet har löpt ut eller på grund av att borgenären tidigare har sagt upp avtalet på grund av utebliven avbetalning eller på grund av att borgenären har ansett att det betalda beloppet var för lågt eller, under alla förhållanden, på grund av att den faktiska situationen är sådan att ingen av parterna anser att avtalet är giltigt eller på grund av att frågan om avtalets ogiltighet till följd av ett domstolsavgörande inte längre kan tas upp – det vill säga under sådana omständigheter där ett fastställande av avtalets giltighet med retroaktiv verkan inte syftar till att avtalet ska bibehållas i konsumentens intresse, utan till att reglera de ömsesidiga förpliktelserna och avsluta rättsförhållandet genom att korrigera det eller de villkor som har förklarats vara oskäliga?

3) Om EU-domstolen finner att fråga 1 a eller 1 b ska besvaras jakande, med beaktande av de aspekter som tas upp i fråga 2, utgör då de relevanta bestämmelserna i [direktiv 93/13], under de faktiska omständigheter som beskrivs i fråga 2 a, hinder för att avtalet består, fram till tidpunkten för den ändring som lagstiftaren har föreskrivit i lagen om omvandling till forinter, genom att [de ogiltiga avtalsbestämmelserna ersätts med] lagbestämmelser enligt vilka

   – såvitt inte annat föreskrivs (vilket inte är fallet i förevarande mål), penningskulder ska betalas i den officiella valutan på platsen där betalningsförpliktelsen ska fullgöras,

   – ränta ska utgå i avtalsförhållandena, såvida inte annat föreskrivs i lagen,

   – räntesatsen ska vara densamma som centralbankens referensränta, såvida inte annat föreskrivs i lagen?”

Huruvida begäran om förhandsavgörande kan tas upp till prövning

23 AxFina och den ungerska regeringen har uttryckt tvivel om huruvida begäran om förhandsavgörande kan tas upp till prövning.

24 Enligt AxFina begär den hänskjutande domstolen att EU-domstolen ska pröva huruvida ungersk rätt är förenlig med unionsrätten, vilket omfattas av den hänskjutande domstolens exklusiva behörighet. De ställda frågorna uppfyller inte heller de krav på klarhet och precision som anges i

artikel 94 c i EU-domstolens rättegångsregler. Detta gäller dels de skäl som föranlett den hänskjutande domstolen att ställa dessa frågor, dels angivandet av vilka unionsbestämmelser som är relevanta inom ramen för den andra frågan.

25 Den ungerska regeringen anser att denna andra fråga är hypotetisk, eftersom den avser en situation som saknar samband med de faktiska omständigheterna i det nationella målet, nämligen att det finns ett avtal mellan näringsidkaren och konsumenten i fråga.

26 För att EU-domstolen ska kunna ge en tolkning av unionsrätten som är användbar för den nationella domstolen krävs det enligt artikel 94 c i domstolens rättegångsregler bland annat att begäran om förhandsavgörande innehåller en redogörelse för de skäl som fått den hänskjutande domstolen att undra över tolkningen eller giltigheten av vissa unionsbestämmelser samt för det samband som den hänskjutande domstolen har funnit mellan unionsbestämmelserna och den nationella lagstiftning som är tillämplig i det nationella målet (dom av den 31 mars 2022, Lombard Lízing, C-421/20, EU:C:2022:242, punkt 27 och där angiven rättspraxis).

27 Enligt EU-domstolens fasta praxis ankommer det uteslutande på den nationella domstolen, vid vilken målet anhängiggjorts och vilken har ansvaret för det rättsliga avgörandet, att mot bakgrund av de särskilda omständigheterna i målet bedöma såväl om ett förhandsavgörande är nödvändigt för att döma i saken som relevansen av de frågor som ställs till EU-domstolen. De frågor som ställs av nationella domstolar presumeras vara relevanta. EU-domstolen är följaktligen i princip skyldig att meddela ett förhandsavgörande när den fråga som ställts avser tolkningen eller giltigheten av en bestämmelse i unionsrätten, såvida det inte är uppenbart att den begärda tolkningen inte har något samband med de verkliga omständigheterna eller saken i det nationella målet eller då frågan är hypotetisk eller EU-domstolen inte har tillgång till sådana uppgifter om de faktiska eller rättsliga omständigheterna som är nödvändiga för att kunna ge ett användbart svar på denna fråga (dom av den 31 mars 2022, Lombard Lízing, C-421/20, EU:C:2022:242, punkt 28 och där angiven rättspraxis).

28 Det utgör även fast rättspraxis att den nationella domstolen, i ett förfarande enligt artikel 267 FEUF, som grundar sig på en tydlig funktionsfördelning mellan de nationella domstolarna och EU-domstolen, är ensam behörig att tolka och tillämpa bestämmelser i nationell rätt, medan EU-domstolen endast är behörig att tolka eller pröva giltigheten av en unionsrättsakt på grundval av de uppgifter om de faktiska omständigheterna som har lämnats av den nationella domstolen (dom av den 31 mars 2022, Lombard Lízing, C-421/20, EU:C:2022:242, punkt 29 och där angiven rättspraxis).

29 I förevarande fall framgår det av beslutet om hänskjutande att det nationella målet avser de rättsliga följderna av en ogiltigförklaring av ett låneavtal uttryckt i utländsk valuta, men vars lånebelopp ska återbetalas i nationell valuta, och att denna ogiltighet följer av att ett villkor i avtalet som innebär att konsumenten ska bära valutarisken är oskäligt. I detta sammanhang vill den hänskjutande domstolen genom sina tre tolkningsfrågor få klarhet i huruvida ett tillvägagångssätt, som består i att följa yttrandet från Kúrias (Högsta domstolens) rådgivande organ av den 19 juni 2019, enligt vilket de nationella domstolarna ska förklara ett sådant avtal giltigt och anpassa konsumentens skyldigheter genom att ändra avtalets innehåll, är förenligt med direktiv 93/13.

30 Vad särskilt gäller den andra frågan ska det preciseras att bland de situationer som avses i denna fråga återfinns även den situationen att det inte längre finns något avtal mellan näringsidkaren och konsumenten i fråga och att dessa situationer kompletterar dem som avses i den första frågan, avseende tolkningen av artiklarna 6.1 och artikel 7.1 i direktiv 93/13.

31 Mot bakgrund av dessa omständigheter framstår det inte som uppenbart att de frågor som ställts saknar relevans för avgörandet av det nationella målet eller att frågan är hypotetisk.

32 Begäran om förhandsavgörande ska följaktligen tas upp till prövning.

Prövning av tolkningsfrågorna

33 Det framgår inledningsvis av begäran om förhandsavgörande att det avtalsvillkor som den hänskjutande domstolen har ansett vara oskäligt innebär att konsumenten ska bära valutarisken. Enligt den hänskjutande domstolen hänför sig detta villkor till huvudprestationen i det låneavtal som är aktuellt i det nationella målet, varför konstaterandet av att detta villkor är oskäligt har föranlett den att ogiltigförklara avtalet. Den hänskjutande domstolen undrar mot denna bakgrund vilka följder som avtalets ogiltighet får med avseende på perioden från och med den 13 februari 2008, då avtalet ingicks, till den 1 februari 2015, som var den dag som föreskrevs i den ungerska lagstiftningen för omvandling av låneavtal uttryckta i utländsk valuta till att avse inhemsk valuta.

34 Tolkningsfrågorna ska besvaras med beaktande av dessa omständigheter.

Den första och den andra frågan

35 Den hänskjutande domstolen har ställt den första och den andra frågan, vilka ska prövas tillsammans, för att få klarhet i huruvida artiklarna 6.1 och 7.1 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att dessa bestämmelser utgör hinder för att ett låneavtal, vars lånebelopp är uttryckt i utländsk valuta men ska återbetalas i inhemsk valuta och som är ogiltigt på grund av att det innehåller ett oskäligt villkor som innebär att konsumenten ska bära valutarisken, förklaras vara giltigt och att innehållet i konsumentens skyldigheter enligt detta villkor anpassas genom en ändring av avtalets valuta och av den räntesats som fastställts i avtalet eller genom att det fastställs en övre gräns för omräkningskursen för den valutan.

36 EU-domstolen konstaterar inledningsvis att beslutet om hänskjutande inte innehåller tillräckliga uppgifter om på vilket sätt den omständigheten, att giltighetsförklaringen av det aktuella låneavtalet och anpassningen av konsumentens skyldigheter enligt det avtalsvillkor som befunnits vara oskäligt syftar till att göra det möjligt för den nationella domstolen att reglera näringsidkarens och konsumentens ömsesidiga förpliktelser och till att avsluta rättsförhållandet mellan dem, är relevant för svaret på den första och den andra frågan. Domstolen kommer därför inte att beakta denna omständighet vid besvarandet av dessa frågor.

37 Vad för det första gäller följderna av att ett avtalsvillkor konstaterats vara oskäligt, erinrar domstolen om att det mål som unionslagstiftaren har eftersträvat med direktiv 93/13 är att jämvikten mellan parterna ska återställas samtidigt som avtalet i sin helhet fortsätter att vara giltigt, och inte att alla avtal som innehåller oskäliga villkor ska ogiltigförklaras (dom av den 31 mars 2022, Lombard Lízing, C-472/20, EU:C:2022:242, punkt 54 och där angiven rättspraxis).

38 Vad gäller tolkningen av artikel 6.1 i direktiv 93/13 har EU-domstolen slagit fast att när en nationell domstol fastställer att ett oskäligt villkor i ett avtal mellan en näringsidkare och en konsument är en nullitet, får den inte komplettera avtalet genom att ändra innehållet i detta villkor (dom av den 25 november 2020, Lombard Lízing, C-421/19, EU:C:2020:954, punkt 30 och där angiven rättspraxis).

39 Av detta följer att ett avtalsvillkor som förklarats vara oskäligt således i princip ska anses aldrig ha existerat, vilket innebär att det inte kan ha någon verkan gentemot konsumenten. En domstols fastställelse av att ett sådant villkor är oskäligt ska således i princip få till följd att den rättsliga och faktiska situation som konsumenten skulle ha befunnit sig i om detta villkor inte hade förelegat återställs, bland annat genom att konsumenten ges en rätt till återbäring av de prestationer som näringsidkaren felaktigt erhållit, till konsumentens nackdel, på grundval av det oskäliga villkoret (se, för ett liknande resonemang, dom av den 31 mars 2022, Lombard Lízing, C-472/20, EU:C:2022:242, punkterna 50 och 55 och där angiven rättspraxis).

40 En möjlighet för nationella domstolar att ändra innehållet i oskäliga villkor i avtal som ingåtts mellan en konsument och en näringsidkare skulle, såsom EU-domstolen har påpekat, kunna äventyra förverkligandet av det långsiktiga mål som eftersträvas med artikel 7 i direktiv 93/13, nämligen att hindra fortsatt användning av oskäliga villkor i sådana avtal. En sådan möjlighet skulle nämligen motverka den avskräckande effekt det har på näringsidkarna att sådana oskäliga villkor helt enkelt inte kan tillämpas gentemot konsumenterna, eftersom näringsidkarna då alltjämt skulle vara frestade att använda dessa villkor med vetskap om att även om de skulle ogiltigförklaras, så skulle den nationella domstolen kunna komplettera avtalet i nödvändig utsträckning på ett sådant sätt att näringsidkarnas intressen tillvaratas (se, för ett liknande resonemang, dom av den 3 mars 2020, Gómez del Moral Guasch C-125/18, EU:C:2020:138, punkt 60 och där angiven rättspraxis).

41 För att inte undergräva detta syfte får den nationella domstolen således inte avhjälpa den ogiltighet av ett avtal som följer av att ett villkor i avtalet är oskäligt, genom att förklara avtalet giltigt och samtidigt ändra avtalets valuta och den räntesats som fastställts i avtalet eller fastställa en övre gräns för omräkningskursen för den valutan. Ett sådant ingripande av domstolen skulle i slutändan innebära en ändring av innehållet i denna klausul och skulle följaktligen strida mot den rättspraxis som det hänvisas till i föregående punkt.

42 För det andra framgår det emellertid av rättspraxis att när det aktuella låneavtalet, såsom i förevarande fall, ska ogiltigförklaras i sin helhet efter det att ett oskäligt villkor i låneavtalet har upphävts, kan ett sådant villkor undantagsvis upphävas och ersättas av en bestämmelse i nationell rätt som är utfyllande eller som är tillämplig för det fall avtalsparterna har kommit överens om detta. En sådan möjlighet är begränsad till de fall då en ogiltigförklaring av avtalet i dess helhet skulle utsätta konsumenten för särskilt negativa konsekvenser, och konsumenten därigenom skulle missgynnas (se, för ett liknande resonemang, dom av den 31 mars 2022, Lombard Lízing, C-472/20, EU:C:2022:242, punkt 41 och där angiven rättspraxis).

43 Det är mot denna bakgrund som domstolen har slagit fast att den nationella domstolen i förekommande fall ska kunna bifalla ett yrkande om ogiltigförklaring av ett låneavtal, vilket grundas på att ett villkor avseende valutarisken är oskäligt, när det har konstaterats att detta villkor är oskäligt och att avtalet inte kan bestå utan nämnda villkor (se, för ett liknande resonemang, dom av den 14 mars 2019, Dunai, C-118/17, EU:C:2019:207, punkt 56).

44 Det ska i detta sammanhang även påpekas att när den nationella domstolen anser att en ogiltigförklaring av det aktuella låneavtalet skulle missgynna konsumenten, i den mening som avses i den rättspraxis som nämns i punkt 42 ovan, utgör ersättandet av det oskäliga villkoret med utfyllande bestämmelser i nationell rätt inte den enda följden som är förenlig med direktiv 93/13 (se, för ett liknande resonemang, dom av den 25 november 2020, Banca B., C-269/19, EU:C:2020:954, punkterna 39 och 40).

45 I avsaknad av en utfyllande bestämmelse i nationell rätt eller en bestämmelse som är tillämplig för det fall parterna i det aktuella låneavtalet har kommit överens om detta, som skulle kunna ersätta de oskäliga villkoren i fråga, har domstolen slagit fast att om konsumenten inte har uttryckt någon önskan om att dessa oskäliga villkor ska bestå och en ogiltigförklaring av avtalet skulle utsätta konsumenten för särskilt negativa konsekvenser, fordrar den höga konsumentskyddsnivå som ska säkerställas enligt direktiv 93/13 att den nationella domstolen – för att återställa en verklig jämvikt mellan avtalsparternas ömsesidiga rättigheter och skyldigheter – med beaktande av den nationella rätten i dess helhet vidtar alla nödvändiga åtgärder för att skydda konsumenten från de särskilt negativa konsekvenser som en ogiltigförklaring av låneavtalet skulle kunna medföra, bland annat att skulden till näringsidkaren omedelbart förfaller till betalning (dom av den 31 mars 2022, Lombard Lízing, C-421/20, EU:C:2022:242, punkt 56 och där angiven rättspraxis).

46 Domstolen har således under särskilda omständigheter bland annat funnit att det inte finns något som hindrar att den nationella domstolen uppmanar parterna att förhandla, förutsatt att den fastställer ramen för dessa förhandlingar och att dessa syftar till att skapa en verklig jämvikt mellan avtalsparternas rättigheter och skyldigheter, med beaktande av bland annat det konsumentskyddssyfte som ligger till grund för direktiv 93/13 (se, för ett liknande resonemang, dom av den 25 november 2020, Banca B., C-269/19, EU:C:2020:954, punkt 42).

47 EU-domstolen har dessutom preciserat att om den nationella domstolen, med hänsyn till det aktuella låneavtalets beskaffenhet, anser att det inte är möjligt att återställa parternas situation såsom den skulle ha varit om avtalet inte hade ingåtts, ankommer det på nämnda domstol att se till att konsumenten i slutändan befinner sig i samma situation som han eller hon skulle ha befunnit sig i om det oskäliga villkoret aldrig hade existerat (dom av den 31 mars 2022, Lombard Lízing, C-472/20, EU:C:2022:242, punkt 57).

48 Det är följaktligen bland annat tillåtet för den nationella domstolen att, i syfte att skydda konsumentens intressen, besluta om återbetalning till konsumenten av de belopp som felaktigt uppburits av långivaren på grundval av det avtalsvillkor som ansetts vara oskäligt, då detta utgör en återbetalning av obehörig vinst (se, för ett liknande resonemang, dom av den 31 mars 2022, Lombard Lízing, C-472/20, EU:C:2022:242, punkt 58).

49 Det ska emellertid understrykas att en domstols befogenheter inte får gå utöver vad som är absolut nödvändigt för att återställa den avtalsmässiga jämvikten mellan avtalsparterna och för att skydda konsumenten från de särskilt negativa konsekvenser som en ogiltigförklaring av det aktuella låneavtalet skulle kunna få (dom av den 31 mars 2022, Lombard Lízing, C-472/20, EU:C:2022:242, punkt 59).

50 Den första och den andra frågan ska följaktligen besvaras enligt följande. Artiklarna 6.1 och 7.1 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att dessa bestämmelser utgör hinder för att ett låneavtal, vars lånebelopp är uttryckt i utländsk valuta men ska återbetalas i inhemsk valuta och som är ogiltigt på grund av att det innehåller ett oskäligt villkor som innebär att konsumenten ska bära

valutarisken, förklaras vara giltigt samtidigt som innehållet i konsumentens skyldigheter enligt detta villkor anpassas genom att avtalets valuta och den räntesats som fastställts i avtalet ändras eller genom att det fastställs en övre gräns för omräkningskursen för den valutan.

Den tredje frågan

51 Den hänskjutande domstolen har ställt den tredje frågan för att få klarhet i huruvida artikel 6.1 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att denna bestämmelse utgör hinder för att ett låneavtal, vars lånebelopp är uttryckt i utländsk valuta men ska återbetalas i inhemsk valuta och som är ogiltigt på grund av att det innehåller ett oskäligt villkor som innebär att konsumenten ska bära valutarisken, fortsätter att gälla under perioden från det att avtalet ingicks till ikraftträdandet av nationell lagstiftning som föreskriver att låneavtal uttryckta i utländsk valuta omvandlas till att avse inhemsk valuta, genom att detta villkor ersätts med bestämmelser i nationell rätt om den valuta i vilken ett lån ska återbetalas, om betalning av ränta i avtalsförhållanden och om fastställande av räntesatsen.

52 Såsom har påpekats i punkt 42 ovan har EU-domstolen visserligen slagit fast att den nationella domstolen har möjlighet att ersätta ett oskäligt villkor i ett låneavtal med en utfyllande bestämmelse i nationell rätt, men denna möjlighet är begränsad till undantagsfall, det vill säga till sådana fall då en ogiltigförklaring av det oskäliga villkoret skulle tvinga den nationella domstolen att ogiltigförklara avtalet i dess helhet och därmed utsätta den berörda konsumenten för särskilt negativa konsekvenser, vilket skulle missgynna konsumenten

53 En sådan möjlighet – som utgör ett undantag från huvudregeln att det aktuella avtalet förblir bindande för parterna endast om det kan bestå utan de oskäliga villkor det innehåller – är emellertid begränsad till bestämmelser i nationell rätt som är utfyllande eller som är tillämpliga för det fall avtalsparterna har kommit överens om detta och grundas bland annat på att sådana bestämmelser kan antas inte innehålla några oskäliga villkor (dom av den 3 oktober 2019, Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, punkt 59 och där angiven rättspraxis).

54 Dessa bestämmelser antas nämligen återspegla den jämvikt som den nationella lagstiftaren velat inrätta mellan alla parternas rättigheter och skyldigheter i vissa avtal för det fall parterna antingen inte frångått en standardregel som den nationella lagstiftaren föreskrivit för de berörda avtalen, eller uttryckligen har valt att en regel som den nationella lagstiftaren infört i detta avseende ska äga tillämpning (dom av den 3 oktober 2019, Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, punkt 60 och där angiven rättspraxis).

55 Det följer dessutom av denna rättspraxis att luckor i ett avtal, till följd av att oskäliga villkor i avtalet upphävs, inte kan fyllas ut enbart med hjälp av allmänna nationella bestämmelser (se, för ett liknande resonemang, dom av den 3 oktober 2019, Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, punkt 62).

56 Den tredje frågan ska följaktligen besvaras enligt följande. Artikel 6.1 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att denna bestämmelse utgör hinder för att ett låneavtal, vars lånebelopp är uttryckt i utländsk valuta men ska återbetalas i inhemsk valuta och som är ogiltigt på grund av att det innehåller ett oskäligt villkor som innebär att konsumenten ska bära valutarisken, fortsätter att gälla under perioden från det att avtalet ingicks till ikraftträdandet av nationell lagstiftning som föreskriver att låneavtal uttryckta i utländsk valuta omvandlas till att avse inhemsk valuta, genom att detta villkor ersätts med allmänna bestämmelser i nationell rätt, då sådana nationella bestämmelser

inte på ett ändamålsenligt sätt kan träda i stället för detta villkor genom att den nationella domstolen helt enkelt ersätter villkoret med dessa utan att behöva ingripa på ett sådant sätt att innehållet i ett oskäligt villkor i avtalet ändras.

Rättegångskostnader

57 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (åttonde avdelningen) följande:

1) **Artiklarna 6.1 och 7.1 i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal**

   ska tolkas så,

   att dessa bestämmelser utgör hinder för att ett låneavtal, vars lånebelopp är uttryckt i utländsk valuta men ska återbetalas i inhemsk valuta och som är ogiltigt på grund av att det innehåller ett oskäligt villkor som innebär att konsumenten ska bära valutarisken, förklaras vara giltigt samtidigt som innehållet i konsumentens skyldigheter enligt detta villkor anpassas genom att avtalets valuta och den räntesats som fastställts i avtalet ändras eller genom att det fastställs en övre gräns för omräkningskursen för den valutan.

2) **Artikel 6.1 i direktiv 93/13**

   ska tolkas så,

   att denna bestämmelse utgör hinder för att ett låneavtal, vars lånebelopp är uttryckt i utländsk valuta men ska återbetalas i inhemsk valuta och som är ogiltigt på grund av att det innehåller ett oskäligt villkor som innebär att konsumenten ska bära valutarisken, fortsätter att gälla under perioden från det att avtalet ingicks till ikraftträdandet av nationell lagstiftning som föreskriver att låneavtal uttryckta i utländsk valuta omvandlas till att avse inhemsk valuta, genom att detta villkor ersätts med allmänna bestämmelser i nationell rätt, då sådana nationella bestämmelser inte på ett ändamålsenligt sätt kan träda i stället för detta villkor genom att den nationella domstolen helt enkelt ersätter villkoret med dessa utan att behöva ingripa på ett sådant sätt att innehållet i ett oskäligt villkor i avtalet ändras.

Underskrifter